

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[a]e Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

8 Quomodo commodatum finiatur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

si tantum est facta simpliciter estimatio rei commodata. De hac questione, alij quoque in locis, fusius disputant.

Quinto quaeritur, An pugnet cum substantia commodati pactum, ut is, qui accipit, habeat ad tempus incertum? De hac quaest. Panorm. in cap. Precarium, num. 10. de Precariis, & in cap. 1. de commodato, num. 9. & 10. Respondeo cum Cyro in l. 2. C. de commodato, & cum Bartolo in l. In commodato, ff. de commodato, & Ioan. Andr. in cap. Precarium, de Precariis, & cap. 1. de commodato, & cum Panorm. ibidem, commodatum sua natura requirere, ut sit ad certum quendam usum: & quia certus usus rei tacite, & implicitè certum tempus habet, consequens est, ut commodatum expresse, vel saltem tacite certum tempus exposcat. Et idèd Cyrus, Bart. & Ioan. Andreas dixerunt, ad commodatum substantiam certum tempus pertinere, videlicet expresse, vel tacite. Glossa vero in cap. unico de commodato, nihil meminit huius conditionis, quia ad commodatum non requiritur certum tempus, sed expresse, vel tacite duntaxat; quod tempus eo ipso intelligitur, quo dicitur commodatum esse ad certum usum. Vnde si dedi tibi librum ad transcribendum, commodatum accepisti, quia habes ad certum usum, ac proinde ad certum tempus tacite: si vero librum tibi dedi, ut studeres, non accepisti commodatum, quia non habes ad certum tempus expresse, vel tacite: studium enim, certum tempus praefixum non postulat, potest enim toto vitæ tempore durare.

Sexto quaeritur, An qui commodatum accepit, nec potuit servare una cum rebus suis, debeat restituere pretium, si res tantum suas servando, rem commodatam cum eis pariter minime servavit? Respondeo cum Panorm. in cap. 1. de commodato, quam secuti sunt Angelus in verbo commodatum, quaest. 16. Silvest. eod. verb. quaest. 12. & Armilla num. 11. Aut res propriae erant pretiosiores re commodata, vel aequè pretiosae, aut viliores: si pretiosiores, vel aequè pretiosae, nihil cogitur secundum conscientiam restituere, ut si res suas ab incendio, ruina, naufragio, bello, vel à latronibus liberavit. Ratio huius est, quia nemo secundum conscientiam compellitur, rebus, & commodis alienis magis, quam proprijs consulere. Si autem viliores res erant propriae, aut potuit rem commodatam servare aequè ac suam: & tunc secundum conscientiam debet restituere commodatum, vel pretium eius, cum se ad id ex pacto obligaverit, quia contra legem charitatis fecit, rem suam servando, neglecta, & posthabita re aliena: aut non potuit, & tunc restituere secundum conscientiam non cogitur.

Septimo quaeritur, An qui accipit commodatum, possit sibi retinere loco compensationis, hoc est, pro alia re, quam sibi debet, qui commodatum dedit, possit inquam sibi retinere, donec illi satisfaciatur, & solvatur debitum? v. g. Debes mihi decem, commodasti mihi equum, quæro an possim equum mihi retinere, donec solvas decem, quæ debes? Gloss. in cap. 1. de commodato, & Panorm. in cap. Bona fides, de Deposito, & alij Scriptores communiter sentiunt, eum posse sibi equum retinere, idque probant ex l. Si quis vel pecunias, C. de Deposito, & l. ult. C. de compensati. Et Inst. de Act. §. in bona fidei, in quibus locis depositi proprium esse dicitur, ut retineri nequeat loco compensationis. Vnde contra iura, & communem Doctorum sententiam scriptum reliquit Armilla in verb. commodatum, num. 3. rem commodatam loco compensationis retineri non posse. Nam est quidam, ut ait Glossa in Inst. de Actionibus, §. in bona fidei, &c. in verbo Depositi, dixerint, idem iuris esse de commodato, quod est de deposito: eo quod in l. ult. C. commodati, dicitur: [sub pretextu debiti, restitutio commodati non probabiliter recusatur.] At Gloss. ibi respondet, in commodato locum habere compensationem, non in deposito: quia res commodata eadem in specie restitui debet, at deposita res, si pecunia sit, non rem.

Sed cur depositum retineri nequit, commodatum autem potest? Respondet Panorm. Ne qui depositum, inquit, accipit, fidem violet: hoc est, Ne is, cuius fidei depositum com-

mittitur, evadat perfidus. Sunt qui dicant: si ius naturale tantum spectetur, eadem videtur esse ratio in commodato, quæ in deposito. Nam qui commodatum accipit, fidem etiam servare naturali iure compellitur: at res deposita, & commodata restituenda est eadem in specie. Quare, inquirunt, in hac re satis est, si dicamus, leges, & iura voluisse, ut commodatum retineri queat, depositum vero non item. Mihi tamen Panormitani ratio non displicet. Nam qui depositum accipit, videtur facere contra fidem, cum tamen eius fidem, curam, & diligentiam ad rei custodiam requirat, & desideret, qui depositum dedit: sed qui accipit commodatum, accipit, non ut custodiat diligenter, & fideliter, sed ut eo utatur ad tempus. Prædicta item ratio non est à Panormitano excogitata primum, & inventa siquidem in ipso etiam iure tum Canonico, tum Civili reperitur, in cap. inquam, Bona fides, de Deposito, & in l. Si quis, C. de Depositi: in quibus locis prohibetur quis depositum loco compensationis retinere, ne contractus, qui ex bona fide oritur, ad perfidiam retrahatur.

Octavo quaeritur, An quæ accedunt ad rem commodatam, hoc est, quæ comitantur vel consequuntur eam, commodata pariter censentur? Respondeo, ea commodata censeri iure communi. *l. Si res certo, §. Vbi, ad eod. ff. commodati. v. g. commodasti tibi equum, quam pullus comitatur, intelligitur etiam commodatus pullus: commodasti tibi equum cum capistro, pro commodato habetur etiam capistrum: cuius quidem rei ratio evidens est: quia commodatum datur gratia eius, qui accipit, ut eo utatur: ergo quæ rem commodatam comitantur, commodata quoque videntur, ne res commodata sit inutilis. Secus est in deposito, ut suo in loco dicitur.*

Nono quaeritur, Quid iudicandum sit in causa sequenti: Titius commodatum accepit equum à Caio, cui dixit mentiens, se equum accipere ad iter faciendum quatuor dierum, cum revera accepisset ad iter, quod fieri poterat, & soiebat duobus tantum diebus: & quum iter faceret duobus diebus, mortuus est equus casu fortuito in via, an debeat Titius Caio restituere tantumdem, quanti aestimabatur equus, quia Dominus equi deceptus est, cum putaret se equum dare ad faciendum iter quatuor dierum, & Titius acciperet ad faciendum iter duorum dierum. De hac questione commodius dicam, cum de locato, & conducto tractabo.

Quomodo commodatum finiatur.

CAPIT. VIII.

PRIMO quaeritur, Quid sit dicendum eum is, qui commodatum acceperat, ad creditorem, siue Dominum suum per nuncium remisit, & res ipsa, vel nuncij culpa, vel casu perijt? Respondeo in primis, Si creditor nuncium fidelem miserat, qui commodatum repeteret, & referret, nihil debere eum, qui commodatum per illum nuncium restituendum curavit. *l. Eum qui, §. Sed et si, ff. commodati, dicitur sic.* [Sed etsi dum referret, siquidem ego mandaveram, per quem remitteret, periculum meum erit: si vero ipse, cui voluit committi, aequè mihi culpam praestabit, si sua causa accepit.] Et *l. sequenti* subiicitur. [Qui non tam idoneum hominem elegit, ut rectè id perferre posset.] Et *l. Si mea causa, ff. commodati*, habetur: [Commodata rem missus, qui repereret, eum recepisset, aut fugerit, si Dominus ei dati iusserat, Domino perijt: si committendi causa miserat, ut referret res commodata, ei, cui commodata est, videlicet, perijt. Sic in ea lege. Deinde si debitor remisit per nuncium, qui communi opinione sans idoneus, & fidus habebatur, nihil cogitur restituere. *l. Argentum, ff. commodati*. Glossa, & Bartolus, *ibid.* Nauar. in *Manual. c. 17. in 125.* Acceto si remisit per nuncium, famulum, vel iterum, qui fidelis non habebatur, debet restituere, siue casu fortuito, siue dolo

vel culpa nunci perierit, quia satis solum nuncium non adhibuit, neque elegit: Glossa, Bartolus, Nauarrus, & alij.

Secundo quaeritur, An qui commodatum dedit, possit repetere, & accipere ante tempus constitutum, vel antequam is qui accepit, eo usus fuerit? Respondeo minime. *l. in commodato. §. Sicut. ff. Commodati. & cap. 1. de Commodato.* Tunc enim si repeto, damno debitorem officio, is enim, nisi ego repetere, sibi aliunde prospiceret. Hoc, in foro iudiciali, non in conscientiae foro locum habet, quando is qui commodatum dedit, damnum maius, aut aequale passurus non esset, & is qui commodatum accepit, facile sibi potuisset, non creditori alia ratione confutere. Siluester *in verbo Commodatum, qu. 4.* Angelus *eodem verbo, num. 4.* Armilla *eodem verbo, num. 2.* Tabien- sis *eod. verb. num. 2.* is enim sibi imputare debet, qui potuit facile, & commodè suis rebus providere, nec tamen fecit.

Item sibi quisque magis quam alteri obligatur, *cap. Si non licet, 23. qu. 5. & l. Praeses. C. de Seruis.* Nauarrus *in Manuali, cap. 17. num. 182.* eximat, eum etiam tunc peccare secundum conscientiam, si repetat. Quia quisque, inquit, debet pactis & promissis stare. *cap. Qualiter, de Pactis, & l. ff. eod. tit.*

At verus est, quod Siluester, & Angelus tradiderunt: nemo enim tunc cum suo damno fidei, pactumque in eo casu seruare naturali iure compellitur.

Tertio quaeritur, Quo in loco commodatum sit restituendum? Respondeo, commodatum, quod solum datur gratia eius, qui accepit, ut per unumque sit, esse reddendum eo in loco, de quo facta fuit pactio inter dantem, & accipientem. *l. Si ut certo, in principio. ff. Commodati.* Si vero de loco pactum expressum non fuit, restituendum est eo in loco, ubi quis accepit, quamuis accipiens commodatum, ab eo loco recesserit, siue in alium migrauerit; quia commodatum est gratia ipsius, ergo eius impensis debet ad creditorem reverti: non enim, qui commodatum dedit, damno est afficiendus, cum officium charitatis praestiterit.

Quando commodatum solum est causa eius, qui dat, reddendum est eo in loco, ubi res est, non ubi data, & accepta est; & propterea debet restitui eius qui dedit, non eius, qui accepit, impensis.

Quando commodatum, est ad utilitatem utriusque, dantis & accipientis, debet restitui in loco, ubi res accepta est, si nihil de loco pactum est, & impensa in restituendo commodato tunc debent esse communes, quia commodatum est gratia utriusque: & qui lucrum percipit, debet & oneris particeps esse.

Quanam actio ex commodato oritur.

CAVIT IX.

DV. actiones ex commodato nascuntur, vna dicitur directa, altera contraria. Directa conuenit commodanti, & eius heredibus in eum qui commodatum accepit, & in eius heredibus: is enim, qui commodatum dat, iure petit ab eo, qui accepit, ut restituat rem commodatam eandem in specie, ut Iurisconsulti loquuntur, vel eandem in substantia, & numero, ut verbis utar Philosophorum. Deinde si res commodata, dolo, vel culpa eius, cui est commodata, sit facta deterior, ius habet, qui commodauit, repetendi ab eo, quod sua interest. Unde *in l. Eum qui rem commodatam accepit,* habetur. [Si in eam rem usus est, in quam accepit, nihil praestare, si eam in nulla parte, culpa sua deteriore fecit, verum est. Nam si culpa eius deteriore fecit, tenebitur.] Haec ideo in ea lege dicuntur, quia saepe

res, quae commodantur, vbi ipso accipiente, ut vestes, & similia, ita ut tandem permittantur: tamen non prius abluantur, & pereant, quam ex eis vtilitas capiat.

Præterea si inter dantem, & accipientem pactum fuit, ut res certo loco, & tempore redderetur, iure agitur in accipientem, ut pacta seruet, sin minus, damnum teneat. *l. Si ut certo, in principio. ff. Commodati.* Contraria actio competit ei, qui commodatum accepit, in eum, qui dedit. Nam primo iure petit, ut damnum restituat, quo affectus est, ablata ei re ante tempus constitutum, & usum expletum. *l. in commodato. §. Sicut. ff. Commodati.* Secundo, iure agit in commodantem, ut sibi soluat impensas necessarias, & maiores, quam res ipsa, iure naturali postulabat, ob eam nempe causam, quod rem commodatam refecerit seruum, vel equum commodatum, morbo affectum curauerit. *l. In commodato, citata. & l. In rebus. §. Possunt. ff. Commodati.*

Præterea quando is, qui commodatum dedit, commodaui sciens rem vitiosam, is cui est commodata, iure agit in eum, ut quod passus est damnum, restituat. *l. In rebus. §. Item qui. ff. Commodati.* sic est: [Item, qui sciens vasa vitiosa commodaui, si insulum ibi vinum, vel oleum, corruptum, effusumque est, condemnandus eo nomine est.] *Idem habetur in l. In commodato. §. Sicut, ad finem. ff. eodem titulo,* ut si ad fulciendam insulam, tigna commodasti, deinde subtraxisti, aut etiam sciens vitiosè commodaui, mihi obligaris. Adiuuari, inquit tibi lex, nos, non decipi beneficio oportet. Secus esset, si quis bona fide per ignorantiam, rem vitiosam commodaui. *In l. In rebus. §. Possunt. ff. Commodati,* legimus hæc: [Possunt iusta causa interuenire, ex quibus cum eo, qui commodaui, agi deberet: veluti de impensis in valetudinem serui factis, quæque post fugam requirendi, reducendique eius causa factæ essent: nam cibarium impense naturali scilicet ratione ad eum pertinent, qui utendum accepisset. Sed id, quod de impensis valetudinis, aut fugæ diximus, ad maiores impensas pertinere debet: modica enim impendia verius est, ut sicuti cibarium, ad eundem pertineant.] Sic ibi.

Quæstio vetus est, An leges, & iura ciuilia merito actionem futuri concellerint aduersus eum, qui rem commodata aliter usus sit, quam in eum finem, ad quem data sit?

Apud Agellium *libro 7. cap. 15.* Labeo, & Q. Sæuola veteres Iurisconsulti dixerunt, acta, & seuera iudicia de fur- tis habita esse apud antiquos, quippe qui tanquam in fu- res actionem dederunt, secundum leges duodecim Tabularum, in eos, qui rem commodata viderentur aliter, quam quo utendam acceperant. Idem scribit Valerius Maxi- mus *lib. 8. cap. 2.* De hac re dicam fu-

sius, cum de Deposito tractabo.

***